

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över promemorian ”Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghets-system”, Ds 2019: 2

LO har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade promemoria och lämnar följande synpunkter.

En sammanfattning av LOs synpunkter

LO kan i nuläget inte ställa sig bakom att förslaget om höjda åldersgränser i pensionssystemet ska införas från och med år 2020.

LO anser att förslaget kan genomföras först efter det att övriga nödvändiga nedan beskrivna förändringar är genomförda.

- Regeringen måste snarast initiera samtal i Pensionsgruppen om en avgiftshöjning till inkomstpensionen så att den totala nivån blir minst 20 procent.
- Möjligheterna till sjukersättning måste både förlängas och förbättras. I bedömningen måste hänsyn tas till bland annat ålder och utbildningsbakgrund.
- Staten måste tillhandahålla en robust stödstruktur för omställning som gör det reellt möjligt att orka och kunna få jobba ett helt arbetsliv.
- Åtgärder för att öka antalet stabila arbetsmarknadspositioner (fasta anställningar på heltid) är nödvändiga, så att fler får möjligheten att tjäna in till en rimlig pension och ge förutsättningar för mer jämlika pensioner.
- Arbetsmiljöverket behöver få ökade resurser till – och prioritera upp – arbetet med tillsyn.
- Skyddsombud och regionala skyddsombud utgör en viktig resurs i det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet och de måste ges ökade möjligheter (praktiskt och ekonomiskt) att verka och utbilda sig.
- Alla anställda ska ha tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård.

- Tillgången till äldreomsorg och barnomsorg (även på obekväma arbetstider) måste säkerställas, så att anställda inte tvingas gå ner i arbetstid eller tacka nej till arbete på grund av bristen på omsorg.

Som nämnts inledningsvis kan LO i nuläget inte ställa sig bakom att förslaget om höjda åldersgränser i pensionssystemet ska införas från och med år 2020. För det fall att förslaget genomförs vid ett senare tillfälle, vill LO lämna följande synpunkter.

- LO tillstyrker förslaget att koppla förändringar i åldersgränserna till den föreslagna riktåldern. Det är även en rimlig fördelning att 2/3 av livslängdsökningen ska vara förlängt arbetsliv och 1/3 förlänga tiden som pensionär.
- LO ställer sig bakom förslagets utformning om höjda åldersgränser så som det beskrivs i kapitel 5.2.
- LO avstyrker i nuläget förslaget om en höjd åldersgräns för garanti-pension.
- LO avstyrker förslaget om undantag för personer med långt liv och anser istället att regelförändringar som underlättar och förlänger möjligheterna till sjukersättning (förtidspension) bör genomföras.
- LO tillstyrker förslaget att anpassa åldersgränserna i angränsande socialförsäkringssystem till den föreslagna riktåldern. LO anser dock, till skillnad från arbetsgruppen, att åldersgränsen för sjuk- och smittbärrarpenning efter 70 års ålder ska kopplas till riktåldern.
- LO anser dessutom att bakomliggande inkomst ska vara grund för pensionsrätter även vid sjukpenning och a-kasseersättning.
- LO delar arbetsgruppens bedömning att vid ett införande av riktålder så ska den så kallade LAS-åldern följa med riktålderns förändringar.
- LO tillstyrker förslaget att åldersgränserna inom studiestödssystemet bör ses över, men anser att även nivån på studiebidraget för den som är äldre behöver justeras.

Inledande synpunkter

LO anser nu liksom tidigare att det är oacceptabelt att det enda mer konkreta politiska förslag som finns rörande längre arbetsliv och höjda pensioner, är föreliggande förslag om förändringar i de pensionsrelaterade åldersgränserna.

Enbart höjda åldersgränser kommer inte göra det möjligt för LO-grupperna att orka arbeta längre. En sådan förändring måste föregås av andra förändringar såsom minskade inkomstskillnader, bättre fysiska och psykiska arbetsmiljöförhållanden, fler heltidsanställningar, färre visstidsanställningar och bättre möjligheter till omställning. Många av LO-kollektivets grupper har i dessa avseenden sämre villkor än andra och förbättringar på dessa områden är nödvändiga för att åstadkomma mer jämlika pensioner.

Till stor del bygger förslagen på höjda åldersgränser på uppgifter om en stigande medellivslängd i Sverige. Detta stämmer för vissa grupper men statistik från SCB¹ visar att medellivslängden för lågutbildade sjunker (kvinnor) eller är oförändrad (män), vilket leder till ytterligare ökad ojämlikhet i systemet. Många av LO-kollektivets medlemmar återfinns i de grupper där förväntad medellivslängd sjunker, vilket gör att åtgärder för att trygga pensionsnivåerna även för dessa grupper måste säkerställas. Detta samtidigt som förutsättningar för ett rimligt långt arbetsliv måste garanteras genom olika typer av åtgärder, inte minst på arbetsmiljöområdet.

LO har tidigare, bland annat i sitt yttrande över Pensionsåldersutredningen och i avsiktsförklaringen om ett längre arbetsliv, ställt sig bakom en höjning av de pensionsrelaterade åldersgränserna under vissa förutsättningar. Dessa förutsättningar är just mer konkreta förslag för att förbättra arbetslivets villkor samt samtidiga förändringar i åldersgränserna i arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och övriga offentliga omgivande trygghetssystem.

LO kan konstatera att det senare, samtidiga förändringar i åldersgränserna i de omgivande trygghetssystemen, finns med i föreliggande promemoria. LO saknar dock fortfarande de konkreta förslag på förändringar som är nödvändiga för att förbättra arbetslivets villkor samt förslag på ökade avsättningar till den allmänna pensionen. LO har under lång tid påtalat nödvändigheten av sådana förändringar, men konstaterar att inget har genomförts.

LO kan därför i nuläget inte ställa sig bakom att förslaget om höjda åldersgränser i pensionssystemet ska införas från och med år 2020. En sådan höjning kan enligt LO ske först efter det att övriga förändringar är genomförda.

Närmare om nödvändiga förändringar i arbetslivet *Höjda pensionsavsättningar*

---

¹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningsframskrivningar/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-livslangdstabeller-efter-utbildningsniva/>

LOs beräkningar visar² att trots 45 års heltidsarbete i ett yrke med en genomsnittlig kommunalarbetarlön, så blir den inkomstgrundande pensionen så låg att garantipension faller ut med ca 50 kronor i månaden. Samma beräkningar visar också att den heltidsarbetande kommunalaren enbart får ca 700 kronor mer i pension efter skatt än motsvarande person som har arbetat halvtid hela livet (om denne har rätt till bostadstillägg).

Detta visar enligt LO, att det lönar sig alldeles för dåligt i pensions-hänseende att arbeta och att avgiften till pensionen behöver höjas. En sådan reform blir än mer angelägen i och med de förslag som regeringen presenterat i promemorian "Förbättrat grundskydd för pensionärer". Utan en höjd avgift så riskerar skillnaderna i pension mellan den som arbetat helt och den som arbetat lite eller inte alls, att bli ännu mindre.

LO uppmanar därför regeringen att snarast initiera samtal i Pensionsgruppen om en sådan avgiftshöjning. En självklar start av en reformering av systemet måste vara att avsättningen höjs till 18,5% på taxerade förvärvsinkomster under tak, vilket ännu inte är fallet. Detta utan att skattereduktionen för egenavgiften förändras. Men utöver det anser LO att det även krävs höjda avsättningar, eftersom pensionsnivåerna redan idag ligger långt under det som förväntades då systemet infördes och enbart höjda åldersgränser löser inte det problemet. En ytterligare avgiftshöjning på motsvarande 1,5 procent är nödvändig, så att den totala nivån blir minst 20 procent. Höjningen ska naturligtvis göras i inkomstpensionsdelen av den allmänna pensionen och inte i premiepensionsdelen.

Om en sådan avgiftshöjning dessutom kombineras med införandet av en gas i inkomstpensionen, så skulle även dagens pensionärer kunna få del av det överskott som en sådan avgiftshöjning genererar. Det skulle alltså inte behöva ta 40 års intjänande med en högre avgift, för att pensionen ska bli högre, vilket ofta framförs som ett argument mot att höja avgiften.

Sjukersättning

Utöver ovan föreslagna avgiftshöjning och nedan beskrivna åtgärder för att förbättra arbetslivets villkor, anser LO att förändringar även behöver genomföras som snabbt kan förbättra möjligheterna för både kvinnor och män att få högre pensioner. En sådan åtgärd är att både förlänga och förbättra möjligheten att få sjukersättning.

Idag har Sverige OECD:s hårdaste regelverk och följderna av det är att en stor grupp människor som är för sjuka för att arbeta står helt utan ersättning. Många tvingas därför påbörja sitt pensionsuttag i allt för tidig ålder. Det betyder att konsekvenserna av dåliga arbetsmiljöer ensidigt läggs på de anställda, i form av låga pensionsnivåer resten av pensionärlivet. Det är en

² LO (2016) *Vad krävs för en hållbar pension?* Stockholm: Landsorganisationen i Sverige

orimlig konsekvens eftersom vi alla, kollektivt, varit beroende av och haft nytta av det ofta slitsamma arbete som dessa anställda utfört. Det enda rimliga är då att kollektivet, via sjukförsäkringen, tar ansvar för dessa anställdas försörjning.

Risken att drabbas av sjukdom och utslitning är ojämnt fördelad. LO-grupperna är de som i högre utsträckning än andra drabbas av detta och behöver ersättning från sjukförsäkringen. I bedömningen av rätten till sjukersättning måste därför hänsyn tas till bland annat ålder och utbildningsbakgrund. Det skulle göra det möjligt för de som av hälsoskäl inte kan arbeta fram till den ålder som idag behövs, för att få en rimlig pension, att skjuta upp sitt pensionsuttag fram till riktåldern.

Omställning

Arbetsmarknaden har en strukturell ojämlighet, främst mellan stabila (fasta anställningar på heltid) och instabila (och svaga) arbetsmarknadspositioner. En tredjedel av arbetskraften befinner sig i så kallade instabila arbetsmarknadspositioner och har därför sämre förutsättningar till omställning.³ Dessa är företrädesvis LO-kvinnor och många finns i omsorgsykten. Vissa sektorer i LO-kollektivet har betydligt högre andel instabila arbetsmarknadspositioner än andra sektorer och här syns inte bara skillnad mellan kvinnor och män utan även mellan utrikes och inrikes födda.

Dessa grupper har genom sin instabila position ett problem att leva upp till den "heltidsnorm" som pensionssystemet förutsätter. Dessutom har de sämre förutsättningar att få ta del av trygghetssystem och omställning (som ofta enbart omfattar de med stabila positioner), vilket inte stärker deras möjligheter att tjäna in till en rimlig pension.

Åtgärder för att öka antalet stabila positioner är därför nödvändiga så att fler får möjligheten att tjäna in till en rimlig pension och ge förutsättningar för mer jämlika pensioner.

Parallellt med kraven i pensionssystemet på individens eget ansvar att säkra en god pension så har liknande ansvarsförskjutning skett i både trygghetssystem och arbetsmarknadspolitik samt i anställningsvillkor (jmf nedan). Detta är en utveckling bort från den kollektiva solidariska välfärdsmodellen till förmån för ett samhälle där individen själv måste axla mer av risktagandet.

Av största vikt, parallellt med en ökning av antalet stabila positioner, är därför att staten tillhandahåller en robust stödstruktur för omställning som gör det reellt möjligt att orka och kunna få jobba ett helt arbetsliv. Åtgärderna

---

³ LO (2019) *Dagens och morgondagens arbetsmarknad*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige

måste vara individuellt utformade och utgå från vad den enskilde behöver för att kunna arbeta vidare under ett större antal år.

Arbetsmiljö

LOs analyser visar⁴ att flera olika aspekter av arbetsmiljön inte förändrats i önskvärd riktning – i många avseenden har arbetsmiljön snarare försämrats. Försämringarna följer dessutom påfallande ofta mönster relaterat till både klass och kön. Den röda tråden är att kvinnor i arbetaryrken är de som drabbas hårdast av problem i arbetsmiljön, medan män i högre tjänstemannaryrken i många avseenden har den bästa arbetsmiljön.

Stressen i arbetet ökar och särskilt utsatta är kvinnor i arbetaryrken. Egenkontrollen över arbetet har minskat och sju av tio arbetarkvinnor anger år 2015 att de som mest halva tiden kan bestämma sin arbetstakt – vilket är en ökning med 20 procent sedan 1991. Påfrestande arbetsställningar är vanligast bland kvinnor i arbetaryrken och utsattheten för buller har ökat över tid, särskilt utsatta är män i arbetaryrken med en andel som ökat från 44 till 51 procent mellan 1991 och 2015. Tillgången till företagshälsovård har minskat inom alla grupper mellan 1995 och 2015. Störst minskning har skett för arbetarkvinnor där 43 procent har tillgång till företagshälsovård 2015 jämfört med 74 procent 1995.

Exemplen ovan visar att utvecklingen av arbetsmiljön är på väg åt helt fel håll och går på tvärs med önskan om och behovet av att kunna stanna kvar längre i arbetslivet. Detta faktum innebär att LO i nuläget anser att det är omöjligt att genomföra de föreslagna höjningarna av åldersgränserna i pensionssystemet. En sådan höjning kan ske först när utvecklingen vänt och tydliga förbättringar av arbetsmiljön är ett faktum.

Viktiga åtgärder för att vända utvecklingen är bland annat att öka resurserna till forskning, utbildning, tillsyn och ett partsgemensamt förebyggande arbetsmiljöarbete. Arbetsmiljöverket behöver få ökade resurser till – och prioritera upp – arbetet med tillsyn.

De regionala skyddsombuden utgör en viktig resurs i det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet och de måste ges ökade möjligheter att verka och utbilda sig. I enlighet med förslaget i utredningen "Ett arbetsliv i förändring - hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön?" anser LO att det är nödvändigt att ett regionalt skyddsombud ska få utses även för ett arbetsställe där arbetstagarorganisationen saknar medlemmar men är eller brukar vara bunden av kollektivavtal med arbetsgivaren.

---

⁴ LO (2018) *Bättre och bättre dag för dag? - Arbetsmiljön i Sverige under ett kvarts sekel*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige

Alla anställda ska ha tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård. LO vill se en obligatorisk, högkvalitativ företagshälsovård som fokuserar på att förebygga ohälsa på arbetsplatsen, istället för en som fokuserar på att tillhandahålla allmänna hälsotjänster.

Anställningsformer och arbetstider

LOs analyser visar⁵ att anställningsvillkoren har blivit mer osäkra och det är framför allt kvinnor, följt av män, i arbetaryrken som har drabbats. Endast fyra av tio arbetarkvinnor har ett tryggt jobb i meningen en anställning som både är fast och på heltid. För män i tjänstemannayrken är det åtta av tio. Deltidsarbetet är mest utbrett bland kvinnor, hälften av arbetarkvinnorna är deltidssamarbetande, och för dem beror det ofta på arbetets organisering. Både i form utav bristen på heltidsarbete i deras yrke och för att arbetet är för krävande för att de ska orka arbeta heltid.

De tidsbegränsade anställningsformerna förekommer framför allt bland arbetare, var fjärde kvinna och var femte man. Det är de mest osäkra tidsbegränsade anställningsformerna som dominerar; allmän visstid-, behovs- och timanställning. Som jämförelse har var tionde tjänsteman en tidsbegränsad anställning och då inte heller lika ofta en av de mest osäkra.

En stor skillnad mellan arbetare och tjänstemän är även vilka tider de arbetar. Åtta av tio tjänstemän jobbar enbart dagtid på vardagar och en majoritet av dem har även möjlighet att påverka arbetstiden genom exempelvis flexitid. Bland arbetare är det istället vanligt att ha oregelbundna och obekväma arbetstider förlagda till kvällar, helger och nätter. Arbetarkvinnor är också de som i högst utsträckning har delade turer.

Även samhällets omsorg om de äldre uppvisar brister i omfattning och kvalitet och allt fler äldre får delar av sitt hjälpbehov tillgodosett av anhöriga och vänner. En informalisering av vård- och omsorgsarbetet slår hårt mot många kvinnor och utgör ett hot mot en hög och ökad sysselsättningsgrad och fler arbetade timmar. Utvecklingen drabbar i högre grad arbetarkvinnor eftersom de ekonomiska möjligheterna att köpa privata omsorgstjänster är mindre än för andra grupper.

Exemplen ovan visar på de strukturella skillnaderna i möjligheten att få en egen lön, och i förlängningen en pension, som det går att leva på. Förändringar av dessa strukturer är avgörande för att LO ska kunna acceptera en höjning av åldersgränserna i pensionssystemet.

Nödvändiga åtgärder för att vända utvecklingen är bland annat att stärka anställningstryggheten och göra heltid till norm på hela arbetsmarknaden.

---

⁵ LO (2019) *Sveriges jämställdhetsbarometer 2019 – Tid, makt och pengar i ett förändrat politiskt landskap*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige

Arbetsgivares syn på äldre arbetskraft måste också förändras för att förändringarna ska kunna vara möjliga.

Otryggheten i arbetaryrkena måste minska och tidsbegränsade anställningar ska endast förekomma om det finns objektiva skäl. Upprepade, på varandra följande korta anställningar hos samma arbetsgivare ska inte vara tillåtet och allmän visstidsanställning måste avskaffas.

Barnomsorg på obekväma arbetstider ska garanteras i lag på så sätt att kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Tillgången till äldreomsorg måste säkerställas så att anställda inte tvingas gå ner i arbetstid eller tacka nej till arbete på grund av bristen på omsorg.

Synpunkter på förslagen

Som nämnts inledningsvis kan LO i nuläget inte ställa sig bakom att förslaget om höjda åldersgränser i pensionssystemet ska införas från och med år 2020. För det fall att förslaget genomförs vid ett senare tillfälle vill LO lämna följande synpunkter.

5.1 Riktålder för pension

Vid införandet av ett system med förändrade åldersgränser som följer medellivslängden, anser LO att det är rimligt att koppla sådana förändringar till den föreslagna riktåldern. Det är även en rimlig fördelning att 2/3 av livslängdsökningen ska vara förlängt arbetsliv och 1/3 förlänga tiden som pensionär.

5.2 Höjda åldersgränser för inkomstgrundad pension

LO anser att förslaget om höjda åldersgränser inte kan genomföras från och med år 2020 utan först efter det att övriga nödvändiga ovan beskrivna förändringar är genomförda. LO ställer sig dock bakom förslagets utformning så som det beskrivs i kapitel 5.2.

5.3 Höjda åldersgränser för pensionssystemets grundskydd

5.3.1 Höjning av åldersgränsen för uttag av garantipension

Tanken med garantipensionen är att utgöra ett grundskydd för dem som har haft låga eller inga arbetsinkomster. Konsekvenserna av dagens pensionssystem, där pensionsavgifterna är för låga, är att stora grupper av människor, trots ett långt yrkesliv med heltidsarbete får så pass låg inkomstpension att den måste kompletteras med garantipension.

Uträkningar i pensionsmyndighetens typfallsmodell visar att för en individ född 1990, med en månadslön på 25 000 kronor i månaden, krävs över 50 års heltidsarbete för att få en allmän pension som till fullo baseras på tidigare inkomster utan komplement av garantipension.

Med dagens system, utan att avgifterna till systemet höjs, kommer de låga avgifterna leda till att allt fler behöver förlita sig på garantipension som en del i sin försörjning som pensionär. Höjs åldersgränserna för tidigaste uttag av garantipension leder detta till att de med normala arbetarinkomster och långa yrkesliv får skjuta upp sin pensionsålder till uttagsåldern för garantipension. En tidigare pensionsålder än denna kommer vara praktiskt taget omöjlig för stora grupper.

Det är inte rimligt att personer med vanliga inkomster och långa arbetsliv diskrimineras på detta sett. Innan åldersgränsen för garantipension höjs behöver därför pensionsavgifterna höjas så att det blir möjligt för människor i arbetaryrken att gå i pension utan att vara beroende av garantipension.

5.4 Undantag för personer med ett långt arbetsliv

5.4.1 Förvärvsvillkor för rätt till garantipension från 65 år

Med den konstruktion som är föreslagen är risken stor att möjligheten att faktiskt kunna utnyttja detta undantag blir mycket liten, framförallt ett par år efter införandet. Delningstalet vid 65 år kommer med tiden att höjas och inkomstpensionens andel av den totala allmänna pensionen kommer att minska i jämförelse med dagens allmänna pension. De personer som arbetat i 44 år kommer få en mycket låg pension som i huvudsak består av garantipension.

Personer som har denna långa arbetstid bakom sig är de som kommit ut tidigt i arbetslivet, ofta i tunga, stressiga och slitiga arbeten. Med den sjukförsäkring vi har idag nekade de sjukpenning/sjukersättning eftersom de i teorin skulle kunna utföra ett annat fysiskt lättare arbete. Detta utan att de ha någon som helst kompetens för den typen av arbete och att en omskolning många gånger tar längre tid än vad man har kvar i arbetslivet.

Att det föreslagna undantaget på något sätt skulle var tillräckligt bra för dem med dessa arbeten och obefintliga möjlighet ett byta till ett annat arbete är orimligt att hävda. Det är snarare ytterligare ett slag i ansiktet på en grupp som arbetat i många år, ofta i dålig arbetsmiljö och i underbemannade verksamheter. Denna grupp har inte fått en längre livslängd utan har istället fått se sina pensioner minska tack vare att andra grupper i samhället lever längre.

Undantaget riskerar att bli ett regelverk som i praktiken inte kommer kunna användas, ungefär som garantitillägget som i praktiken enbart löstes ut för de som var födda i början av mellangenerationen.

Det är också en mycket märklig konstruktion att delningstalet ska vara det samma oavsett när man efter 65 år gör uttag. Görs ett senare uttag under det

tidsspann som garantipension enligt undantagsregeln kan beviljas ska delningstalet självklart beräknas utifrån uttagstidpunkt.

Garantipensionen bör också kunna tas ut partiellt utifrån att man kan ha en partiell sjukersättning. En sådan sjukersättning ska då inte upphöra i händelse av att man beviljas garantipension. En livränta ska inte heller upphöra. Den har beviljats utifrån att den skadade drabbats av en inkomstförlust fram till ålderspension. Livräntan ska då inte påverka garantipensionens storlek.

Sammanfattningsvis anser LO att det föreslagna undantaget i sin nuvarande konstruktion inte bör genomföras. För denna grupp, personer med ett långt arbetsliv, skulle det ovan nämnda förslaget om att underlätta och förlänga möjligheterna till sjukersättning (förtidspension) vara ett mycket bättre alternativ.

5.5 Anpassning av åldersgränser i angränsande socialförsäkringssystem

LO till styrker förslaget att anpassa åldersgränserna i angränsande socialförsäkringssystem till den föreslagna riktåldern. LO anser dock, till skillnad från arbetsgruppen, att åldersgränsen för sjuk- och smittbärrapenning efter 70 års ålder ska kopplas till riktåldern. Även äldre arbetskraft ska ha en trygghet i att kunna vara sjuk en tid och sedan återgå till arbetet. Det är ett viktigt signalvärde och en försäkring när det gäller äldre arbetskrafts rätt till sjukpenning ger en motsatt signal till det förlängda arbetslivet.

LO anser dessutom att bakomliggande inkomst ska vara grund för pensionsrätter även vid sjukpenning och a-kasseersättning. Långa eller många perioder med sjukdom eller arbetslöshet har stor negativ inverkan på pensionsnivåerna. En förändring av hur pensionsrätterna beräknas vid sjukdom och arbetslöshet skulle göra att påverkan på pensionsnivåerna blir lägre än med dagens regelverk.

5.7 Anpassningar av åldersgränser i övriga system

5.7.1 Anställningsskydd

LO delar arbetsgruppens bedömning att vid ett införande av riktålder så ska den så kallade LAS-åldern följa med riktålderns förändringar. Den som är äldre och vill och kan arbeta, ska inte hindras från detta genom att arbetsgivaren har laglig rätt att avsluta anställningen. Annars riskerar äldre arbetskraft att bli hänvisad till olika former av visstidsanställningar. Skulle inte LAS-ålder och riktålder följas åt med samma förändringstakt riskerar lägsta ålder för uttag av garantipension på sikt att bli högre än LAS-åldern. En sådan utformning skulle ge märkliga effekter utifrån arbetsgivarens rätt att avsluta anställning vid den så kallade LAS-åldern.

5.7 4 Studiestöd

LO tillstyrker förslaget att åldersgränserna inom studiestödssystemet bör ses över, men anser att även nivån på studiebidraget för den som är äldre behöver justeras. Den som är äldre har ofta skaffat sig andra omkostnader än den som är en ung student. För att våga kasta sig ut och studera, speciellt om man inte har så mycket erfarenhet av studier sen tidigare, krävs att man har en trygg ekonomi.

Avslutande kommentarer

Avslutningsvis vill LO påpeka ett antal felaktigheter i promemorian avseende tjänstepensionerna. På sidan 125 anges att "I AKAP-KL är avgiften 30 procent av pensionsgrundande lön över 30 inkomstbasbelopp...". Rätt ska vara att den pensionsgrundande lönen begränsas till 30ibb och att 30% avsätts över tak upp till denna maxgräns.

På samma sida står det också att startålder för intjänande i Avtalspension SAF-LO är 21 år, rätt ska vara 25 år.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Karl-Petter Thorwaldsson

Renée Andersson
Handläggare